పాఠం

13

గ్రామ పంచాయతి

పౌర సౌకర్యాలు కల్పించడం

గ్రామంలో ఒక ప్రాంతంలో చేతిపంపు మరమత్తు చేయాలి. మరొక ప్రాంతంలో మురికి కాలువలు నిండి రోడ్డు పైకి నీరు వస్తుంది. ఇటువంటి సమస్యలను ఎవరు పరిష్కరిస్తారు? మురికి కాలువలైనా, చేతిపంపులైనా, వీధి దీపాలైనా, రోడ్లయినా ఇవన్నీ ప్రజలందరికీ సంబంధించినవి. వీటన్నింటినీ ప్రజా సౌకర్యాలు అంటారు. ఈ సౌకర్యాలను ఎవరు కల్పిస్తారు? ఎవరు వీటిని నిర్వహిస్తారు? వీటి నిర్వహణ కోసమే గ్రామాలలో పంచాయతీలు, పట్టణాలలో పురపాలక సంఘాలు ఉన్నాయి.

- మీ ప్రాంతంలో గల పౌర సౌకర్యాలను తెలుసుకోండి.
- మీ గ్రామ పంచాయతి లేదా పురపాలక సంఘం అమలు పరుస్తున్న వివిధ పథకాలను గురించి మీ తరగతి గదిలో చర్చించండి.

గ్రామ స్థాయిలో ప్రజాస్వామ్యం

అన్ని పౌర సౌకర్యాలు ప్రభుత్వ శాఖలే అమలు పరుస్తాయి. కాని వారు రాష్ట్ర రాజధానిలో ఉన్న ఉన్నత అధికారుల నుంచి అందిన ఉత్తర్వుల మేరకు పనిచేస్తారు. ఈ ఏర్పాటు వల్ల గ్రామ ప్రజలకు ప్రత్యక్షంగా కాని పరోక్షంగా కాని ఎటువంటి పాత్ర ఉండదు. అంతేకాకుండ ప్రజల అవసరాలు, సమస్యలు వాళ్ళకు తెలిసినంతగా పై అధికారులకు తెలియవు. ఎవరి సమస్యను వారే పరిష్కరించుకుంటే బాగుంటుంది. ముఖ్యంగా ప్రజా పనులలో సామాన్య ప్రజలకు అవకాశం ఉండాలి. అందుకే స్థానికంగా మౌలిక సౌకర్యాలు కల్పించటానికి గ్రామ పంచాయతీలు, మున్సిపాలిటీలు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి.

ఈ ఉద్దేశంతో ప్రజాస్వామ్యబద్ధంగా నిర్వహించటానికి ప్రతి గ్రామంలో 'గ్రామసభను' ఏర్పాటు చేశారు. గ్రామసభలో గ్రామ ఓటర్లు అందరూ సభ్యులుగా ఉంటారు. ఇది గ్రామ పంచాయతి పనులను పర్యవేక్షిస్తుంది, పరిశీలిస్తుంది. ఇది గ్రామ పంచాయతి తీసుకునే నిర్ణయాలపైన ప్రభావం చూపిస్తుంది. ఓటర్లు గ్రామ పంచాయతి సభ్యులను (వార్డు సభ్యులు), సర్పంచ్‌ను ఎన్నుకొంటారు. సర్పంచ్ గ్రామ పంచాయతిలో ప్రతిరోజూ జరిగే పనిని పర్యవేక్షిస్తారు.

గ్రామసభ :

ఇంతకు ముందు పాఠంలో మనం ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వం గురించి, ఆ ప్రభుత్వంలో పౌరులకు సంబంధించిన పనులలో ప్రజలందరూ భాగస్వామ్యం కావాల్సిన అవసరం గురించి చదువుకున్నాం. దేశ, రాష్ట్ర స్థాయిల్లో అందరు కలిసి నిర్ణయాలు తీసుకోడం కష్టం కాబట్టి గ్రామ స్థాయిలో ప్రతి ఒక్కరూ భాగస్వాములు కావాలి. ఈ భాగస్వామ్యం గ్రామసభ ద్వారా జరుగుతుంది. గత కొన్ని సంవత్సరాల నుంచి ఈ విధమైన పద్ధతి మన దగ్గర ఆచరణలో ఉంది. ఒక ఉదాహరణ చూద్దాం.

రేషన్‌కార్డ్‌కోసం కూపన్లు ఇస్తున్నారని తెలిసి కనకమ్మ గ్రామసభకు హాజరైంది. కాని ఆమెకు గ్రామసభ ఎందుకు జరుగుతుందో తెలియదు. ఆ గ్రామసభలో దాదాపు 70 మంది ప్రజలు వస్తే

© SCERT not to be republished

13.1 గ్రామసభ

అందులో 20 మంది స్త్రీలు ఉన్నారు. వాళ్ళు కనకమ్మ లాగే కూపన్లు ఇస్తున్నారని వచ్చారు. సమావేశంలో సర్పంచ్ గత సంవత్సరంలో జరిగిన పనుల గురించి వివరిస్తూ, ఈ సంవత్సరం జరిగే పనుల గురించి గ్రామసభ ముందుంచగా గ్రామ సభకు వచ్చిన జనం చప్పట్లు కొడుతూ సర్పంచ్ చేసిన పనిని అభినందించారు. తరవాత ఆయన దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన (BPL) గల ప్రజల వివరాలు వెల్లడించాడు. ప్రభుత్వం ఇస్తున్న సహాయానికి వీరు లబ్ధిదారు లవుతారని తెలియజేసాడు.

ఆయన మాట్లాడడం ఆపగానే కనకమ్మ నిలబడి నాపేరు కూడా లబ్ధిదారుల జాబితాలో ఉంచాలని, నాకు ఉద్యోగం గాని, భూమి గాని వేరే ఏ ఆధారంగాని లేదని తెలిపింది. సర్పంచ్, ఆమె పేరు తప్పకుండా ఈ జాబితాలో ఉండేటట్లు చూస్తానని చెప్పగా కనకమ్మ సంతోషిస్తూ గ్రామసభ నుంచి వెళ్లింది. చివరిగా రేషన్‌కార్డు కోసం వచ్చిన వాళ్ళందరికి కూపన్లు ఇవ్వడంతో గ్రామసభ ముగిసింది.

పైన చెప్పిన గ్రామసభ ఒక ఉదాహరణ మాత్రమే. చాలా గ్రామాలలో గ్రామసభ గురించి ప్రజలందరికీ సరైన అవగాహన లేదు. అవగాహన ఉన్న ప్రజలందరూ గ్రామసభకు హాజరు కారు. హాజరైన వారిలో చాలామంది ఏమీ మాట్లాడరు. కాని ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజలు చురుకుగా పాల్గొనడం (క్రియాశీలత) చాలా అవసరం. ప్రతి ఒక్కరూ గ్రామసభలో గత సంవత్సరపు నివేదికమీద చర్చించాలి. గత సంవత్సరం పనులు సక్రమంగా జరిగాయా, జరిగితే సంతృప్తికరంగా ఉన్నాయా చర్చించాలి. అలాగే వచ్చే సంవత్సరం పనిని గురించి వివరంగా చర్చించాలి. ఇంకా అవసరమయితే ఇంకొక పని గురించి, తమ అవసరాలను గురించి చర్చించాలి. అలాగే ఈ పనులు ఎలా చేస్తే బాగుంటాయో, ఆర్థికంగా తక్కువ ఖర్చుతో ఎలా చేయగలమో చర్చించాలి. దారిద్రరేఖకు దిగువన గల వ్యక్తుల పేర్లు చదివినప్పుడు ఇవి నిజమైన లబ్ధిదారుల పేర్లేనా అని సరిచూసుకోవాలి. నిజమైన పేదవ్యక్తికి అన్యాయం జరగకుండా గ్రామసభ చూడాలి. మహాత్మాగాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ చట్టం వంటివి సరిగ్గా అమలు జరుగుతున్నాయో లేదో గ్రామసభ పర్యవేక్షణ చేయాలి.

కాని ఆచరణలో గ్రామసభ అవసరమైనప్పుడు సమావేశం కావడం లేదు ఒకవేళ సమావేశమయితే చాలా తక్కువ మంది హాజరు అవుతున్నారు. హాజరైన వారిలో తక్కువ మందే చర్చల్లో పాల్గొంటున్నారు.

- మీరు గ్రామంలో నివసిస్తున్నట్లయితే మీ తల్లిదండ్రులను అడిగి గ్రామసభ ఎలా జరుగుతుందో తెలుసుకోండి. అలాగే గ్రామసభ జరిగితే ఆ సమాచారం ముందుగా అందరికీ తెలుస్తుందా? కనుక్కోండి. మీ గ్రామసభకు ఎంత మంది స్త్రీ, పురుషులు హాజరౌతారో తెలుసుకోండి. మీ గ్రామసభకి శివారు పల్లె ప్రజలు కూడా హాజరౌతారేమో తెలుసుకోండి. గ్రామసభలో చర్చించాల్సిన విషయం ముందుగానే అందరికి తెలుస్తుందా? విషయాలను అందరూ కలిసి చర్చిస్తారా? ఆ తరవాతే ఒక నిర్ణయానికి వస్తారా?

© SCERT not to be republished

- గ్రామ పంచాయితీ సక్రమంగా పని చేయడానికి పై అంశాలు ఎంత వరకు దోహదం చేస్తాయి?
- గ్రామసభలో ప్రజలు పాల్గొనటానికి కొన్ని నినాదాలను రాయండి.

గ్రామ పంచాయతి నిర్మాణం

గ్రామ పంచాయతిని ఎన్నికలద్వారా ఏర్పాటు చేస్తారు.

ఓటర్ల జాబితా

18 సంవత్సరాలు వయస్సు నిండిన గ్రామంలోని వ్యక్తి ఓటర్ల జాబితాలో తనపేరు నమోదు చేసుకుంటే అతడు ఓటు వేయడానికి అర్హుడు. సాధారణంగా ఒక ప్రభుత్వ ఉద్యోగి ఎన్నికల ముందు ప్రతి ఇంటికీ వెళ్లి ఓటర్ల జాబితాలో ఏమైనా మార్పులు అవసరమయితే చేస్తాడు. అదే సమయంలో ఓటర్ల జాబితాలో పేరు నమోదుచేయడం గాని, తీసి వేయడం గాని జరుగుతుంది.

- ఓటర్ల జాబితాలో కొత్తగా నమోదు చేయడం, తీసివేయడం ఎందుకు అవసరమో చెప్పగలవా?
- మీ ఇంట్లో 18 సంవత్సరాల పైబడిన వ్యక్తులు ఎందరున్నారు?
- మీ ఉపాధ్యాయులను అడిగి ఓటర్ల జాబితాను ఎవరు, ఎప్పుడు ఆధునీకరిస్తారో (update) తెలుసుకోండి.
- 18 సంవత్సరాల కంటే తక్కువ వయసు గల బాలలను ఓటు వేయడానికి ఎందుకు అనుమతించరని నీవు భావిస్తున్నావు?

వార్డులు

సాధారణంగా గ్రామాల్ని అనేక వార్డులుగా విభజిస్తారు. ప్రతి వార్డులో దాదాపుగా ఓటర్ల సంఖ్య సమానంగా ఉంటుంది. ప్రతి వార్డు నుంచీ ఒక వార్డు సభ్యుడు గ్రామ పంచాయితికి ఎన్నికవుతారు. ఈ విధంగా ప్రతి వీధి /ప్రాంతం నుంచి ఒక వ్యక్తి గ్రామ పంచాయితికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు. ప్రతి గ్రామ పంచాయతికి 5 నుంచి 21 మంది వరకు వార్డు సభ్యులుంటారు. 21 సంవత్సరాలు నిండినవారు గ్రామ పంచాయతి ఎన్నికలలో పోటీ చేయవచ్చు.

గ్రామ పంచాయతిలో రిజర్వేషన్లు

మన సమాజంలో స్త్రీలు ఎన్నికలలో పోటీ చేయడం, వార్డు మెంబరు గానో, సర్పంచ్ గానో ఎన్నిక కావడం అంత సులభం కాదు. ఎందుకంటే స్థానిక సంస్థలలో పురుషుల ఆధిక్యం ఉంది. దీని వల్ల సగం జనాభాకు ప్రాతినిధ్యం లేకుండా పోతుంది. ఈ విషయాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని పార్లమెంట్ స్త్రీలకు స్థానిక సంస్థలలో 1/3 వంతు స్థానాలను కేటాయించింది. అలాగే షెడ్యూల్డ్ కులాలకు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు, వెనకబడిన తరగతులకు వారి జనాభా ప్రాతిపదిక ప్రకారం స్థానాలు కేటాయించారు. ఆ విధంగా అన్ని వర్గాలవారికీ ప్రాతినిధ్యం వహించే అవకాశం వచ్చింది.

ఎన్నికలు

సాధారణంగా గ్రామ పంచాయతికి ఎన్నికలు ప్రతి 5 సంవత్సరాలకు ఒకసారి జరుగుతాయి. ఈ సమయంలో ప్రతి వార్డులో నివసించే వ్యక్తి (ఓటరుగా నమోదు అయినవారు) రెండు ఓట్లు వేస్తారు. ఒక ఓటును వార్డుసభ్యుణ్ణి ఎన్నుకోడానికి, రెండోది సర్పంచ్ ఎన్నికకు వినియోగిస్తారు. ఎక్కువ ఓట్లు వచ్చినవారిని గెలిచినట్లు ప్రకటిస్తారు.

మీరు గ్రామ పంచాయితిలో నివసించినట్లైతే వీటిని గురించి తెలుసుకోండి.

- మీ గ్రామ పంచాయతిలో ఎంతమంది వార్డు సభ్యులున్నారు?
- మీ ఇంట్లో ఎంతమంది ఓటర్లున్నారు?
- మీ ఇల్లు ఏ వార్డులో ఉంది?
- మీ వార్డు సభ్యుని పేరు ఏమిటి?
- మీ తల్లిదండ్రులను అడిగి ఎంతమంది వార్డు సభ్యులుగా పోటీ చేశారో తెలుసుకోండి. ఎన్నికల సమయంలో నిజంగా ఏమి జరిగింది? నీవు తెలుసుకున్న విషయాలను తరగతి గదిలో ప్రదర్శించు

© SCERT not to be republished

సర్పంచ్, ఉప-సర్పంచ్, సెక్రటరీ

సర్పంచ్ గ్రామ పంచాయతికి పెద్ద. గ్రామానికి మొదటి పౌరుడు. గ్రామ పంచాయతి నిర్ణయాలను అమలు పెట్టే బాధ్యత సర్పంచ్‌ది. ప్రతిరోజూ జరిగే కార్యకలాపాలు కూడా సర్పంచ్ ఆధ్వర్యంలోనే జరుగుతాయి. గ్రామ పంచాయితీకి వచ్చే ఆదాయ, వ్యయాలకు కూడా సర్పంచే బాధ్యత వహిస్తాడు. ఆవిధంగా సర్పంచ్ గ్రామ పంచాయతిలో చాల బాధ్యతలు కలిగి ఉంటాడు. చాలా గ్రామాలలో సర్పంచ్ క్రియాశీలంగా ఉండడంవల్ల గ్రామాల అభివృద్ధిచెందిన విషయం మనకు తెలుసు.

ఉపసర్పంచ్

ఎన్నికల తరవాత సర్పంచ్, వార్డ్ సభ్యులు కలిసి తమలో ఒకరిని ఉపసర్పంచ్‌గా ఎన్నుకొంటారు. సర్పంచ్ లేనప్పుడు ఉపసర్పంచ్ ఆ బాధ్యతలు నిర్వహిస్తాడు.

కార్యదర్శి, కార్యనిర్వాహక అధికారి

ప్రతి పంచాయతికి ఒక ప్రభుత్వ ఉద్యోగి కార్యదర్శిగా ఉంటాడు. ఆయన గ్రామ పంచాయతి లెక్కలను, సమావేశాల విషయాలను (minutes) రాసి పెడతాడు. పెద్ద (Major) గ్రామ పంచాయతి అయితే ఆ పంచాయతికి ఎక్కువ ఆదాయం ఉంటుంది. కాబట్టి ఒక కార్యనిర్వహణ అధికారిని కూడా ప్రభుత్వం నియమిస్తుంది.

గ్రామ పంచాయతి ఏమి చేస్తుంది?

గ్రామ పంచాయతి ప్రజలకు పౌర సౌకర్యాలు కల్పించడంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకుంటుంది. గ్రామ రహదారులను నిర్వహించడం, మురికి కాలువలను శుభ్రం చేయడం, కొత్తవి కట్టడం, త్రాగునీరు వీధిదీపాలు, వీధుల శుభ్రత, చౌక ధరల దుకాణాలు మొదలయిన వాటితో పాటు పాఠశాలలు నడుస్తున్న తీరు, అంగన్‌వాడీలు, స్త్రీ, శిశు సంక్షేమ పథకాల గురించి పర్యవేక్షణ చేస్తుంది. గ్రామ పంచాయతీలు నీటిపారుదల (Minor), వాటర్‌షెడ్‌లను నిర్వహిస్తుంది. భూ సంస్కరణల మీద కూడా ప్రణాళికలను తయారుచేసి ఆచరణలో పెడుతుంది.

13.2 గ్రామ పటం

చాలా రాష్ట్రాలలో గ్రామ పంచాయతీకి ఎక్కువ అధికారాలు ఇచ్చారు. ఆ పంచాయతీల బాధ్యతలు కూడా ఎక్కువే. కాని ఆంధ్రప్రదేశ్ వంటి కొన్ని రాష్ట్రాలు ఇంకా కొన్ని ముఖ్యమైన అధికారాలు గ్రామ పంచాయతీకి ఇవ్వలేదు. అందులో కొన్ని : సంత (మార్కెట్) మీద అధికారం, భూమి అభివృద్ధి, అటవీ

ఉత్పత్తి, కుటీర పరిశ్రమలు, పేదలకు గృహ సౌకర్యాలు, విద్యుత్తు, పేదరిక నిర్మూలన కార్యక్రమాలు, ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రం నిర్వహణ మొదలయినవి. ఇవి గ్రామ పంచాయతీకి ఇవ్వడంవల్ల చాలా గ్రామ సమస్యలను ప్రజలే పరిష్కరించుకునే అవకాశం ఉంటుంది.

13.3 గ్రామ పంచాయతి సమావేశం చిత్రం

గ్రామ పంచాయతి సమావేశం ప్రతి నెలకు ఒకసారి జరుగుతుంది. ప్రతి సమావేశానికీ కనీసం సగం మంది సభ్యులు హాజరు కావాలి. అలా జరగని పక్షంలో సమావేశం రద్దుచేస్తారు. సాధారణంగా గత సమావేశం నివేదికతో సమావేశం ప్రారంభం అవుతుంది. తరువాత సర్పంచ్ గత నెలలో జరిగిన పనుల గురించి నివేదిక చదువుతాడు. ఆ నివేదికలో ఆ నెలలో పెట్టిన ఖర్చు గురించి సమావేశంలో తెలియజేస్తారు. సభ్యులు ఏమైనా అడగదలుచుకుంటే అందరు కలిసి చర్చించి పనులు జరుగుతున్న విషయాల గురించి వివరాలు సేకరిస్తారు. అలాగే వార్డుసభ్యులు కొత్తపనుల గురించి, ఇంకా మిగిలి ఉన్న పనుల గురించి చర్చించి నిర్ణయాలు తీసుకుంటారు.

ప్రతి ఆర్థిక సంవత్సరానికి అవసరమైన బడ్జెట్‌ని తయారు చేసుకుంటారు. సర్పంచ్, కార్యనిర్వాహణ అధికారి అవసరమైన బడ్జెట్ గురించి, ఆదాయాల గురించి చర్చించి, సంవత్సర బడ్జెట్‌కు ఒక రూపం ఇస్తారు. దీన్ని గ్రామసభలో చర్చించి తుదిరూపం ఇస్తారు. ఈ బడ్జెట్ ప్రతిపాదన మండల, జిల్లా పరిషత్తులకు ఆమోదం కోసం పంపిస్తారు. నిధులు విడుదలైన తరవాత సర్పంచ్ పనులు చేయిస్తూ పర్యవేక్షణ చేస్తాడు.

చాలా గ్రామ పంచాయితీలలో అందరితో చర్చించకుండానే సర్పంచ్ ప్రణాళిక సిద్ధం చేసి ఆమోదం కోసం పంపిస్తారు. ఇటువంటి సందర్భాలలో వచ్చిన నిధులు వేరొక పనికి వినియోగిస్తారు. లేదా దుర్వినియోగం చేస్తారు. ఈ విషయాలు చాలా కొద్దిమందికే తెలుస్తాయి. ఇలా జరుగకుండా ఉండాలంటే గ్రామ పంచాయతి సభ్యులు తప్పకుండా సమావేశాలకు హాజరు కావాలి. చర్చల్లో పాల్గొనాలి. ప్రణాళిక సిద్ధం చేయాలి. పథకాల అమలుపై పర్యవేక్షణ చేయాలి.

- మీరు మీ గ్రామ పంచాయతికి వెళ్లి చివరిగా జరిగిన సమావేశం ఎప్పుడు జరిగిందో తెలుసుకోండి. ఆ సమావేశంలో ఏ విషయాలు చర్చించారో తెలుసుకోండి.
- గ్రామ పంచాయతి సమావేశానికి ఖచ్చితంగా సగం మంది సభ్యులు హాజరు కావాలి అనే నిర్ణయం సమంజసమా? కాదా? ఎందుకు?
- మీ వార్డ్ అభివృద్ధికోసం ఈ సంవత్సరం ఎటువంటి ప్రణాళిక అమలు చేస్తే బాగుంటుంది? తయారుచేయండి.

©SCERT not to be republished

గ్రామ పంచాయతి నిధులు

గ్రామ పంచాయతీకి అవసరమైన నిధులు ఎక్కడ నుంచి సమకూరుతున్నాయి?

గ్రామ పంచాయతీకి కొన్ని రకాల పన్నులు వసూలు చేసే అధికారం ఉంది. ఇంటి పన్ను, భూమిశిస్తు, మొదలయిన వాటిని వసూలు చేస్తుంది. గ్రామ పంచాయతీకి సుమారుగా 1/3 వంతు ఆదాయం ఈ పన్నుల వల్ల సమకూరుతుంది.

కాని గ్రామ పంచాయితీలు రాష్ట్ర, కేంద్ర ప్రభుత్వాలు ఇచ్చే నిధులపైన ఎక్కువగా ఆధారపడి ఉన్నాయి. ఆ నిధులతో పంచాయితీ ముందుగా నిర్ణయించుకున్న పనులను చేబడుతుంది. కొన్ని నిధులను మహాత్మా గాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ చట్టం ద్వారా సమకూర్చుకుంటుంది.

గ్రామ పంచాయితీలకు వచ్చే నిధులు అంతంత మాత్రమే. వాటితో అంత అభివృద్ధి చెందడం సులభం కాదు. అందువల్ల గ్రామ పంచాయితీలు తామే సరైన ప్రణాళికలు వేసుకొని నిధులు సమకూర్చుకొని అభివృద్ధి చెందవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

మండల పరిషత్, జిల్లా పరిషత్

ఇంతకుముందు భాగంలో మనం గ్రామ పంచాయితీని గురించి చదువుకున్నాం. ప్రతి మండలంలో దాదాపుగా 20 గ్రామ పంచాయితీలు ఉంటాయి. జిల్లాలో ఉన్న అన్ని మండల పరిషత్తులు జిల్లా పరిషత్తు ఆధ్వర్యంలో పనిచేస్తాయి. మండల పరిషత్ ప్రాదేశిక నియోజకవర్గ (MPTC) సభ్యులను ప్రజలు ఎన్నుకొంటారు. అలాగే జిల్లా పరిషత్ ప్రాదేశిక నియోజకవర్గ (ZPTC) సభ్యులను కూడా ఎన్నికల ప్రక్రియ ద్వారా ఎన్నుకుంటారు. జిల్లా పరిషత్, మండల పరిషత్తులు జిల్లాలోని గ్రామ పంచాయితీల పనిని పర్యవేక్షిస్తూ వాళ్ళు పంపిన బడ్జెట్‌ను ఆమోదిస్తాయి.

జంగమ్మ – హాజిపల్లి

13.4 నిర్మల గ్రామ పురస్కార్ అవార్డును డిసెంబర్ 2008న రాష్ట్రపతి ప్రతిభాపాటిల్ చేతులమీదుగా హాజిపల్లి సర్పంచ్ జంగమ్మ తీసుకున్నారు.

హాజిపల్లి మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలో ఒక చిన్న గ్రామం. గ్రామంలో సర్పంచ్ జంగమ్మ ఎన్నో అభివృద్ధి పనులు చేపట్టారు. సిమెంట్ రోడ్లు వేయించారు, అంతర్భూభాగ మురికి కాలువల నిర్మించారు. ప్రతి ఇంటిలో మరుగుదొడ్ల నిర్మాణం అయ్యేట్లు చేశారు. పాఠశాలలో, అంగన్‌వాడీలలో, గ్రామ పంచాయతీలో కూడా మరుగుదొడ్ల నిర్మాణం గావించారు. గ్రామంలో మంచినీటికోసం నీటిని నిలవ ఉంచే ట్యాంక్ కట్టించారు. ప్రభుత్వం చేపట్టిన పథకాలు అన్ని అర్హతలు ఉన్న వారికి వచ్చేటట్లు చూశారు. ఫలితంగా 2008లో హాజిపల్లి గ్రామ పంచాయతి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇచ్చే 'శుభ్రం' (*Shubram*) అవార్డుకు ఎన్నికైంది. అనంతరం డిసెంబర్ 2008లో భారత ప్రభుత్వం నిర్మల గ్రామ పురస్కారం ఈ గ్రామ పంచాయతికి రాష్ట్రపతి చేతులమీదుగా బహుకరించారు.

© SCERT not to be republished

(సూచన : గ్రామంలో ఉన్న ఇళ్లలో, కార్యాలయాల్లో, పాఠశాలలో మరుగుదొడ్లు నిర్మించి, బయటి ప్రదేశంలో బహిర్భూమికి పోని గ్రామాలకు ఈ అవార్డులు బహుకరిస్తారు. మన రాష్ట్రంలో చాలా గ్రామాలు ఈ అవార్డులను గెలుచుకున్నాయి. మీ దగ్గరలో ఏవైనా గ్రామ పంచాయతీలకు ఈ అవార్డు వచ్చిందో తెలుసుకోండి.)

- హాజిపల్లిలో ఏఏ పౌర సౌకర్యాలు ఉన్నాయి?
- హాజిపల్లి రోడ్లు, మురికి కాలువల నిర్మాణం ప్రత్యేకత ఏమిటి?
- మీ గ్రామంలో/ పాఠశాలలో మరుగుదొడ్లు, మురికి కాలువల నిర్మాణం, మంచినీటి సరఫరా ఎలా ఉంది?

గ్రామసభను సక్రమంగా నిర్వహిస్తున్న గ్రామ పంచాయతీలు ఉన్నాయా?

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో చాలా గ్రామాలు గ్రామసభద్వారా ప్రజల భాగస్వామ్యంతో అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు చేపడుతున్నాయి.

మన రాష్ట్రంలో వరంగల్ జిల్లాలోని గంగదేవిపల్లి, కర్నూల్ జిల్లాలోని పాండురంగాపురం, కరీంనగర్ జిల్లాలోని రామచంద్రాపురం, నిజామాబాద్ జిల్లాలోని అంకాపూర్ గ్రామాలు తమ గ్రామ పంచాయతీలను విజయవంతంగా నిర్వహిస్తున్నాయి. అలాగే మహారాష్ట్ర అహ్మద్‌నగర్ జిల్లాలోని హివరె బజార్ గ్రామం కూడా గ్రామ పంచాయితీని విజయవంతంగా నిర్వహించడానికి ఒక మంచి ఉదాహరణ.

గంగదేవిపల్లి గ్రామ పంచాయతి

గంగదేవిపల్లిలో 18 కమిటీలను గ్రామ సభ ద్వారా ఏర్పాటు చేశారు. ఆ కమిటీలలో మంచినీటి (తాగునీటి) కమిటీ, పారిశుద్ధ్య కమిటీ, (Sanitation), ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాల కమిటీ (Communication Committee) మొదలైనవి ఉన్నాయి. ఈ కమిటీలు ప్రజలకు ఎన్నో రకాల సేవలు అందిస్తున్నాయి. ఈ గ్రామం సాధించిన కొన్ని అంశాలు :

- సంపూర్ణ మద్యపాన నిషేధం
- పాఠశాలలో నూరు శాతం పిల్లల నమోదు
- సంపూర్ణ అక్షరాస్యత
- పరిశుద్ధమైన తాగునీటి సరఫరా
- కుటుంబ నియంత్రణ
- పిల్లలందరికీ టీకాలు వేయించటం
- అన్ని కుటుంబాలు బ్యాంకు పాస్ పుస్తకాలు కలిగి ఉండటం
- గ్రామంలో పూర్తి పారిశుద్ధ్య పరిరక్షణ

13.5 గంగదేవిపల్లి గ్రామసభ చిత్రం

©SCERT not to be republished

అంతేకాకుండా గంగదేవిపల్లి గ్రామపంచాయితీలో ప్రతి గ్రామస్థుడూ 18 కమిటీలలో ఖచ్చితంగా ఏ ఒక్క కమిటీలోనైనా సభ్యుడిగా ఉండడం చెప్పుకోదగినది, మెచ్చుకోదగినది కూడా. ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వానికి ఇది మంచి ఉదాహరణ. ఏ అభివృద్ధి కార్యక్రమమైనా ముందుగా గ్రామ సభలోనే చర్చ జరుగుతుంది. ఆ గ్రామసభ నిర్ణయాలు అందరూ శిరసావహిస్తారు.

- గంగదేవిపల్లి ఏ జిల్లాలో ఉంది?
- గంగదేవిపల్లిలో ఎన్ని కమిటీలు ఉన్నాయి?
- గంగదేవిపల్లి గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?
- గంగదేవిపల్లి పంచాయితీ విజయానికి కారణం ఏమిటి?
- మీ గ్రామ పంచాయితీని, గంగదేవిపల్లి గ్రామ పంచాయితీతో ఎలా పోలుస్తారు?

కీలక పదాలు

గ్రామసభ
పౌర సౌకర్యాలు
ఎన్నికలు
స్థానిక స్వపరిపాలన
మండల పరిషత్తు
జిల్లా పరిషత్తు

మీ అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరుచుకోండి!

1. మీరు స్థానికసంస్థలో సభ్యునిగా ఉంటే ఏ సమస్య పరిష్కారానికి ప్రయత్నిస్తారు?
2. మీ పంచాయతి/మున్సిపాలిటీలో సామాన్య ప్రజలు ఏ సమస్యపైన అయినా నిర్ణయం తీసుకోడంలో పాలు పంచుకొంటున్నారా? కొన్ని ఉదాహరణలు ఇవ్వండి.
3. గ్రామసభ సమావేశాలకు తక్కువమంది హాజరు కావడానికి కారణాలు ఏమై ఉండవచ్చు?
4. దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన ఉన్న (BPL) గ్రామస్తుల జాబితాను గ్రామసభ సమావేశంలో ఎందుకు చదువుతారు?
5. మోట్బూరు గ్రామపు స్వర్ణ, కొల్లేరు గ్రామపు జగ్గును ఈ మధ్యనే పెళ్ళి చేసుకుంది. పెళ్ళి తరవాత కొల్లేరులో నివాసముంటూ ఉంది. ఇప్పుడు ఆమె పేరు ఏ ఊరు ఓటర్ల జాబితాలో ఉంటుంది?
6. పంచాయతిలోని దళిత సభ్యులుగాని, సర్పంచులు గాని మీకు తెలిసి ఏవైనా సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నారా? దీని గురించి చిన్న వ్యాసం రాయండి.
7. పంచాయతి సభ్యులకు, సర్పంచ్‌లకు ఎటువంటి జీతభత్యాలూ ప్రభుత్వం ఇవ్వదు. వారికి జీతం ఇవ్వాలని మీరు భావిస్తున్నారా? కారణాలు తెల్పండి?
8. అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు జరపడానికి పంచాయితీలు పన్నులు పెంచాలా, లేదా ప్రభుత్వ నిధులమీద ఆధారపడాలా? మీ అభిప్రాయం తెలపండి.
9. అంకితభావంతో పని చేసే సర్పంచులు ఎదుర్కొనే సవాళ్లను వివరించండి.

ప్రాజెక్టు పని

1. మీ గ్రామ సర్పంచ్‌ని గాని, మండల పరిషత్ అధ్యక్షున్ని గాని మీ పాఠశాలకు ఆహ్వానించండి. పంచాయితీ పని విధానం గురించి చర్చించండి. ముందే కొన్ని ప్రశ్నలు తయారు చేసుకోండి. వారు వచ్చిన తరవాత అడగండి.
2. మీ వార్డ్‌మెంబర్‌తోగాని / సర్పంచ్‌తోగాని మాట్లాడి వారు చేస్తున్న పనుల గురించి అవగాహన పొందుటకు గ్రామపంచాయితీ చేస్తున్న పనుల గురించి ఒక పోస్టరులో రాసి మీ తరగతి గదిలో ప్రదర్శించండి.

© SCERT not to be republished